

Rektor

Yttrande - betänkandet *En strategisk agenda för internationalisering* (SOU 2018:3)

Karolinska Institutet har anmodats att lämna yttrande över betänkandet *En strategisk agenda för internationalisering*.

Ärendet har beretts av Internationella kansliet i samråd med representanter för verksamhetsstyrelserna, företrädare för institutioner, utbildningsprogram, universitetsförvaltning och studentkårer. Yttrandet har förankrats i Strategiskt råd för internationella frågor.

Karolinska Institutet avger yttrande i enlighet med bilaga.

Beslut i detta ärende har fattats av rektor Ole Petter Ottersen efter föredragning av enhetschef Anna-Lena Paulsson.

Ole Petter Ottersen

Anna-Lena Paulsson

Bilaga: Yttrande - En strategisk agenda för internationalisering

Universitetsförvaltningen
Avdelningen för styrelsestöd och
externa relationer
Anna-Lena Paulsson

Yttrande över En strategisk agenda för internationalisering

Karolinska Institutet (KI) har anmodats att lämna yttrande över betänkandet *En strategisk agenda för internationalisering*. KI:s kommentarer och synpunkter följer de kapitel och rubriker som finns i betänkandet. Yttrandet inleds med en sammanfattning av de viktigaste frågorna samt allmänna synpunkter. Därefter följer särskilda synpunkter på förslagen.

Sammanfattning

Utredningen har fångat många och viktiga frågor inom internationaliseringsområdet. Den klart uttalade ambitionen att internationalisera högre utbildning och forskning ställer vissa frågor på sin spets och tydliggör målkonflikter mellan olika delar av statlig verksamhet. KI vill särskilt lyfta följande frågor:

- Lärosätenas autonomi. Ska svenska lärosäten kunna agera och etablera sig internationellt är det nödvändigt att frihetsgraden ökar väsentligt. KI stödjer därför förslaget att se över myndighetsrollen i förhållande till svenska universitet och högskolor.
- Internationaliseringsaspekterna måste beaktas i utveckling av politik och verksamhet. Författningar och system är idag inte utformade för att hantera situationer som uppstår i internationella samarbeten. Ett av många exempel på detta rör migrationspolitiken och dess regler i förhållande till målet att öka Sveriges attraktionskraft som studiedestination och kunskapsnation. Regelverket måste ändras så att t.ex. uppehållstillstånd för tredjelandsstudenter täcker hela utbildningsperioden och att föräldrar accepteras som sponsorer för studenters försörjning.
- Etiska frågor är av största vikt i internationella samarbeten. Forskning som sker i Karolinska Institutets namn ska följa det etiska regelverk som gäller för forskning i Sverige, oberoende av var forskningen utförs. Idag kan sådan forskning som bedrivs utomlands enligt gällande lagstiftning inte få etikprövningstillstånd i Sverige. KI uppmanar till översyn av nuvarande regelverk.
- En övergripande nationell strategi för Sveriges deltagande i EU:s kommande ramprogram är nödvändig. Det behövs aktiva prioriteringar avseende Sveriges deltagande, bl.a. nationell medfinansiering och stöd till koordinatörer av större internationella samverkansprojekt.

Allmänna synpunkter

KI välkomnar delbetänkandet, som har en ambitiös och framåtblickande ansats. Utredningen sätter in utbildning och forskning i ett globalt sammanhang under ständig förändring och har fångat många och viktiga frågor inom internationaliseringsområdet. KI menar att utredningen också borde ha inkluderat administration och innovation på ett tydligare sätt, eftersom dessa verksamheter är av stor betydelse för en framgångsrik internationalisering.

Agenda 2030 lyfter de globala utmaningarna, frågor som ingen kan lösa på egen hand. KI anser att universitet och högskolor bör ta ett särskilt ansvar för Agenda 2030 - agendan borde vara ryggraden i arbetet med internationaliseringen av högskole- och universitetsväsendet i Sverige. Därför borde Agenda 2030 ha fått en betydligt mer framträdande plats i utredningen. KI arbetar nu med en ny strategi som kommer att sträcka sig fram till år 2030 och som kommer att ta avstamp i Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen. För att bli framgångsrika i detta och övrigt internationaliseringsarbete behöver svenska lärosäten samverka, nationellt och internationellt med andra lärosäten, i nätverk och partnerskap, men också med andra aktörer som påverkar möjligheter och förutsättningar för internationalisering, såsom t.ex. andra myndigheter, finansärer, organisationer och näringsliv. En samordning och samverkan är också nödvändig på nationell nivå när politik utvecklas och beslut fattas. KI ställer sig bakom synsättet att den internationella dimensionen måste integreras i utformning av regelverk och system på nationell nivå, liksom i kärnverksamheten vid lärosätena.

Utredningens många förslag och rekommendationer pekar ut en riktning och kan, om de genomförs, på många sätt förbättra lärosätenas möjligheter att bedriva ett effektivt och framgångsrikt internationaliseringsarbete. Den stora utmaningen blir att samla krafter och resurser för att genomföra förslagen. Detta kommer att kräva ett tydligt och uttalat ledningsstöd och ett förändrat förhållningssätt, både på nationell nivå och på lärosätetsnivå.

KI fokuserar i detta remissvar på de förslag som lämnas till regeringen och andra aktörer då förändringar i regelverk och förhållningssätt på denna nivå är nödvändiga för att lärosätena ska kunna bedriva en aktiv internationalisering utifrån de rekommendationer som utredningen ger. KI vill understryka att varje lärosäte själv måste ta ställning till hur man vill prioritera och driva internationaliseringsfrågorna i relation till sina förutsättningar, mål och strategier. KI noterar också att insatserna föreslås finansieras inom ramen för lärosätenas anslag.

Inledande särskilda synpunkter

- **Vision, mål och nya bindande mål i högskolelagen**

KI ställer sig bakom den föreslagna visionen och målen för internationalisering av högre utbildning och forskning liksom förslagen om nya bindande mål i högskolelagen. Härigenom tydliggörs lärosätenas ansvar att genom internationalisering bidra till att stärka kvaliteten i verksamheten likväl som att bidra till hållbar utveckling nationellt och globalt. Detta ställer i sin tur krav på Regeringen och andra aktörer som ska främja lärosätenas internationaliseringssträvanden.

- **Enskilda länder pekas inte ut**
KI stödjer utredningens ställningstagande att inte peka ut några enskilda länder som prioriterade i strategin. I en snabbt föränderlig omvärld är risken överhängande för fastlåsnings och att de prioriteringar som görs på nationell och lärosätetsnivå inte kommer att överensstämma. Det är uppenbart att olika lärosäten har olika förutsättningar, olika strategier och därmed olika behov. Att i ett tioårsperspektiv peka ut prioriterade samarbetsländer är snarast kontraproduktivt, men därmed inte sagt att det inte kan bli nödvändigt med särskilda satsningar mot vissa länder eller regioner under begränsade perioder av strategins giltighetstid.
- **Tidsperiod 10 år**
KI välkomnar förslaget att strategin bör ha ett långsiktigt perspektiv och sträcka sig fram till år 2030. Detta stämmer överens med Agenda 2030 och de globala hållbarhetsmålen och också med KI:s interna strategiarbete som kommer att sträcka sig fram till år 2030. KI ställer sig också bakom förslaget att internationaliseringsstrategin utvärderas efter 5 år och anser som avgörande att man redan från start bygger in ”Monitoring and Evaluation” och utvecklar utvärderingsindikatorer (output/outcome/impact).

Utredningens förslag till regeringen och vissa andra aktörer – särskilda synpunkter

7.1.1 Beakta internationaliseringsaspekter i utveckling av politik och verksamhet

Det är av yttersta vikt att internationalisering av universitet och högskolor beaktas vid utveckling av politik och verksamhet inte bara inom forsknings- och utbildningspolitik utan också inom närliggande områden som t.ex. bistånds-, arbetsmarknads-, migrations- och handelspolitik. En förutsättning för en framgångsrik internationalisering är att strukturella hinder undanröjs och att motstridiga intressen identifieras. Ledarskap, strukturer och rutiner för kommunikation mellan aktörer måste utvecklas och konsekvensanalyser genomföras när ny politik utvecklas genom nya bestämmelser eller genom systemförändringar. KI upplever att det saknas samordning mellan departement, organisationer och berörda verksamheter när det gäller internationaliseringsfrågor. Detta leder till målkonflikter och också till att internationaliseringssträvanden motverkas. Det är uppenbart att författningar och system inte är utformade för att hantera situationer som uppstår i internationella samarbeten.

7.1.2 Ge lärosätena ökade möjligheter att agera internationellt – utred myndighetsrollen

Ska svenska lärosäten kunna agera internationellt är det nödvändigt att frihetsgraden ökar väsentligt. Regeringen måste ge avkall på den statliga styrningen av lärosäten, så som den ser ut idag. KI stödjer utredningens förslag att man hanterar frågan om de statliga universitetens och högskolornas organisationsform i särskild ordning. En sådan utredning ska ha som syfte att tillgodose svenska universitets och högskolors behov av att agera internationellt på liknande villkor som de utländska lärosäten vi samarbetar och konkurrerar med. Svenska lärosäten kan idag inte själva fatta beslut som krävs för att på ett trovärdigt sätt agera internationellt. Det är idag ett faktum att

svenska lärosäten upplevs som svåra och besvärliga att samarbeta med och att vi riskerar att utländska partners hellre vänder sig till lärosäten i andra länder som har enklare processer. Den särskilda utredningen bör, med utgångspunkt från identifierade hinder, analysera och utreda olika perspektiv, såsom kring förvaltningsrätt, statsrätt och anslagsanvändning.

Myndighetsrollen innebär en komplexitet när det gäller möjligheter för statliga lärosäten att agera och verka internationellt. Detta har bl.a. blivit tydligt för KI i samband med alla frågor som uppstått vid etableringen av Ming Wai Lau Centre for Reporative Medicine (MWLC) i Hong Kong, men också t.ex. att medlemskap i förening, stiftelse eller bolag i vissa fall kräver godkännande av Regering och/eller Riksdag. Som exempel kan nämnas KI:s medlemskap i Cancer Core Europe där det tog över ett år att få godkänt i Riksdagen och externa jurister fick anlitas för att reda ut begreppen. Ytterligare exempel rör lokalanställningar utomlands, utlandstjänstgöring och URA-avtalens regelverk, som är anpassat för myndighetsvärlden men inte för forskarutbyte i högskolevärlden och som begränsar möjligheterna till mobilitet. S.k. split positions där forskare har anställning i flera länder är exempel på svårigheter som lärosätena råkar på som arbetsgivare. KI har efterfrågat stöd från Arbetsgivarverket, men hittills utan gehör. Regelverk kring internationell uppdragsutbildning och beställd utbildning är andra frågor som behöver förenklas och förtydligas.

7.1.3 Förbättra möjligheterna till utlandsetablering

KI stödjer utredningens ställningstagande att svenska lärosäten bör ha handlingsfrihet att etablera fysisk verksamhet utanför Sveriges gränser, och att det bör sättas upp regelverk som tydliggör mandat och finansieringsformer för de statliga lärosätena. Vidare behövs ett förtydligande och en problematisering kring vad som avses med att anslag från svenska staten ska användas för verksamhet i Sverige om inte annat särskilt angivits. Omfattas även medel som går till svenska forskningsfinansiärer för senare fördelning till lärosätena? Redan idag erhåller KI/MWLC anslag från VR till forskare verksamma i Hong Kong. VR har inte ansett detta utgöra något hinder, då villkoren i övrigt är uppfyllda. Möjligheten att erhålla direkta statsanslag för en utlandsetablering i det egna lärosätets regi bör också ses över.

KI inser att det är värdefullt om utlandsetablering som omfattar utbildning eller forskning kan ske i samarbete med lärosäten eller infrastruktur i värdlandet. Dock bör det inte vara ett krav att etablering sker i sådan samverkan. Denna begränsning kan riskera svenska lärosätets oberoende och möjligheterna att verka utifrån rådande grundprinciper.

Ett antal frågeställningar hamnar i blyxtbelysning när man ska navigera i ”dubbla lagsystem” – det svenska och etableringslandets. Här behövs stöd och förtydliganden avseende frågor om bl.a. utlandsanställningar – regler avseende lokalanställningar och URA-anställningar behöver bli betydligt mer flexibla. Ett annat problem i samband med utlandsetableringar är att forskning som bedrivs i KI:s regi, men utanför landets gränser, inte kan få etikprövningstillstånd i Sverige. KI ser detta som ett stort problem och uppmanar till en översyn av nuvarande regelverk.

7.1.4 Aktualisera etiska frågeställningar vid internationellt samarbete

KI instämmer i utredningens syn på behovet av etiska riktlinjer och etiskt förhållningssätt vid internationellt samarbete. Diskussionen om etiska frågeställningar

måste hållas levande på alla nivåer och den forskning som utförs måste vara etiskt försvarbar var den än utförs, något som också slås fast i KI:s etiska riktlinjer för internationellt samarbete. Idag kan forskning som bedrivs utomlands i KI:s namn inte få etikprövningstillstånd i Sverige enligt den lagstiftning som gäller. KI uppmanar till översyn av nuvarande regelverk.

Ett sätt att föra denna fråga framåt på internationell nivå skulle kunna vara att sätta ihop en global kommission för etik inom medicinsk forskning. Att samla perspektiv på frågorna från varje kontinent med målsättningen att identifiera och öka medvetenheten om etiska utmaningar i medicinsk forskning för att närma sig ett mer gemensamt synsätt, en sammanhängande praxis i såväl etablerade som nya forskargrupper över hela världen.

KI förespråkar inte generella bojkotter av akademiskt samarbete som ett svar på repressiva regeringars maktutövning. Skillnad måste göras i synen på ett lands myndigheter och på dess lärosäten. Det är viktigt att akademiska kanaler hålls öppna när diplomatiska och andra samarbeten upphör. Det akademiska samarbetet är viktigt för utvecklingen i världen och kan också verka stabiliserande i oroliga områden. Lärosätena har också en roll i att påverka utvecklingen i länder där den akademiska friheten är hotad. Detta görs oftast bäst genom närvaro, snarare än genom frånvaro och bojkott.

7.1.5 Reglera rätten att använda andra språk än svenska

KI instämmer i utredningens förslag att regeringen ska överväga ett undantag från regeln om att använda andra språk än svenska som arbetsspråk i högskolesektorn. Att kommunicera på engelska är en förutsättning för att KI ska kunna bedriva sin verksamhet som det internationella universitet KI är. Det är nödvändigt att lagstiftningen anpassas efter denna verklighet. Detta frångår dock inte lärosätena ansvaret att främja och möjliggöra att de inkommande studenterna och forskarna får tillgång till svenskundervisning.

7.2.1 Förenkla processerna för handläggning av ansökningar om uppehållstillstånd

KI stödjer förslaget om att Migrationsverket får i uppdrag att i samarbete med lärosätena se över hur processer kan förbättras i syfte att förenkla handläggningen av ansökningar om uppehållstillstånd för studenter, gästforskare och andra anställda. KI ställer sig vidare bakom förslaget att Migrationsverket utreder frågan om lärosätena skulle kunna delta i bedömningen av uppfyllandet av vissa specifika villkor för uppehållstillstånd. Att Sverige som värdland kan ta emot de utländska forskare och studenter som söker sig till vårt land på ett välkomnande sätt, att kontakterna med svenska myndigheter görs så okomplicerade som möjligt och att information och kontakter kan ske på engelska, är av största vikt. Man kan inte aktivt rekrytera studenter till Sverige för att sedan neka dem uppehållstillstånd eller utvisa dem i slutet av sin utbildning genom beslut som enbart kommuniceras på svenska. KI har ett antal exempel på detta, framförallt på masterprogramnivå, men även inom forskarutbildningen. De långa handläggningstiderna även för andra kategorier, såsom medborgare i Schweiz, personer med status som varaktigt bosatta i EU samt familjemedlemmar till en återvändande svensk medborgare behöver också åtgärdas.

En skyndsam förändring, inte enbart avseende processerna på Migrationsverket, utan också ändringar i lagstiftning och praxis är nödvändig. Exempelvis bör studieavgiftsskyldiga studenter kunna få uppehållstillstånd som täcker hela utbildningstiden och föräldrar ska kunna accepteras som sponsorer för sina barns försörjning under studietiden. Även visumhanteringen för forskare/studenter som besöker Sverige vid upprepade men kortare tillfällen behöver förenklas/underlättas.

Möjligheten för lärosätena att delta i bedömningen av vissa villkor för uppehållstillstånd enligt holländsk modell är mycket intressant och bör kunna effektivisera handläggningen. KI är positivt till att medverka i ett eventuellt pilotprojekt. Man bör även titta närmare på möjligheten att utveckla en modell motsvarande den som Migrationsverket använder för att certifiera arbetsgivare, då denna metod avsevärt underlättat och snabbat på processen.

7.2.1 Ge lärosätena möjligheter att upplåta lägenheter för andrahandsuthyrning

Undantaget från förordningen om statliga myndigheters lokalförsörjning bör permanentas och utvidgas till att också under kortare perioder omfatta anställda. Vidare behövs ett klargörande om tillstånd för förhyrning av lokaler i utlandet, något som måste hanteras vid utlandsetableringar. Att kunna erbjuda bostäder till inkommande studenter och forskare har, med den bostadsbrist som råder i Stockholm, varit helt avgörande för internationell rekrytering. Att inte få möjlighet att erbjuda bostäder till internationella studenter och forskare skulle hota KI:s framtida utveckling och också ha uppenbara konsekvenser för utvecklingen av hela regionen.

7.2.2 Intensifiera marknadsföringen av Sverige som kunskapsnation

KI tillstyrker förslaget att ge Svenska Institutet ett utökat samordningsansvar för att informera om Sverige som kunskapsnation i utlandet. Då utredningen aviserat att man återkommer till dessa frågor i slutbetänkandet avvaktar KI med ytterligare synpunkter inom området.

7.2.3 Möjliggör utländsk etablering av utbildnings- och forskningsverksamhet i Sverige

KI ser allmänt positivt på möjligheten för utländska lärosäten att etablera sig i Sverige. Symmetri i fråga om etableringar är nödvändigt – ska svenska lärosäten ha möjlighet att etablera sig utomlands måste utländska lärosäten ges möjligheter att etablera sig i Sverige. Redan idag är utländska lärosäten etablerade vid KI i forskningssamarbete genom gemensamma laboratorier. Utländsk etablering av utbildningsverksamhet i Sverige ökar konkurrensen om studenter och lärare/forskare och har en kvalitetsdrivande aspekt som är viktig för svenska lärosäten som ska agera och verka på en global arena. En rad frågor behöver dock klargöras, såsom studenternas rättigheter och studiemedelsfrågor, antagnings- och examensfrågor, anställningsfrågor, anslagsfrågor, kvalitetsgranskningsansvar, m.fl.

7.3.2 Avsätt stöd för vidareutveckling av digitala verktyg och virtuell mobilitet

KI tillstyrker förslaget om särskilda medel för utveckling av digitala verktyg och virtuell mobilitet. Denna form av internationalisering ger många fler studenter och lä-

rare tillgång till internationella kontakter och har också tydliga miljömässiga fördelar. Ett program som stöder denna utveckling sätter fokus på frågorna och kan, trots blygsam ekonomisk omfattning, förmodas öka aktiviteten runt verksamheten.

I detta sammanhang bör också det stora värdet av MOOCar framhållas. Dessa kurser begränsas inte enbart till lärosätets egna studenter utan når en större allmänhet och bidrar på så sätt till att uppfylla Högskolelagens uppdrag om att samverka och nyttiggöra vår verksamhet i samhället. Regeringen bör därför överväga att avveckla den begränsning som införts avseende möjligheter att finansiera sådana kurser genom statsanslag.

7.4.1 Utforma ett nytt, flexibelt mobilitetsstödprogram för studenter och öka utnyttjandet av medel för mobilitet inom Erasmus+

Samtidigt som utredningen föreslår ett program som möter de behov som finns av kortare och mer flexibel mobilitet förordar man en ökning av antalet studenter som genomför minst tre månader av sina studier utomlands. Det finns en viss motsägelse i detta. KI har förståelse för argumenten om längre utlandsvistelser, men med utgångspunkt i de förutsättningar som råder vid KI, bl.a. med många relativt korta utbildningar och en andel något äldre studenter är målet framför allt att öka antalet studenter som får en internationell erfarenhet. KI ställer sig därför inte bakom förslaget om målet om tre månaders utlandsvistelse, men bejakar i övrigt förslaget om att minst 25 % av studenterna vid examen ska ha genomfört en utlandsvistelse, oavsett utlandsperiodens längd.

KI tillstyrker förslaget om att inrätta ett program för kortare utlandsvistelser än tre månader, utlandsvistelser i grupp, blandad mobilitet och stöd för kortare verksamhetsförlagd utbildning samt att UHR får i uppdrag att utveckla programmet tillsammans med lärosäten m.fl. Utredningen föreslår att programmet inledningsvis ska omfatta 20 miljoner kronor. KI utgår ifrån att detta är ett årligt anslag, även om det inte tydligt framgår av betänkandet. Initiativet är välkommet då en stor del av den internationella mobilitet som sker på KI sker i andra former än genom minst tre månader långa utlandsvistelser. Ett program som på detta sätt stöder nya former av mobilitet kan på ett avgörande sätt medverka till att fler studenter får tillgång till internationell erfarenhet i sin utbildning. KI förordar att också studenter på forskarnivå omfattas av programmet. Doktorander som genomför utlandsvistelser får ofta mycket ny kunskap och nya erfarenheter som också kommer hemuniversitetet till del. Ett nationellt program för stöd till utbyte på forskarnivå skulle ge svensk forskarutbildning en kraftfull internationaliseringseffekt. KI anser vidare att den föreslagna omfattningen om 20 miljoner svenska kronor för hela högskolesektorn är alltför lågt tilltagen för att programmet ska få ett reellt genomslag.

7.5.2 Inrätta ett nytt mobilitetsprogram för lärarutbyten utanför Europa

KI ställer sig bakom förslaget att inrätta ett modernt och flexibelt mobilitetsprogram för lärare som möjliggör andra former av utbyten än som idag är möjliga. KI håller med om resonemanget att framförallt de lärare som är närmast studenterna behöver öka sin internationella mobilitet, då lärares internationella kontakter och erfarenheter är av stor betydelse både för utbildningens innehåll och upplägg liksom för studenters intresse av att själva åka på utbyte. Det är angeläget att programmet inte enbart blir ett program för undervisningsutbyte utan också kan användas för att göra långsiktiga satsningar på samarbete, som att t.ex. utveckla gemensamma moduler och

kurser, digitala aktiviteter etc. Utredningen föreslår att fem miljoner ska avsättas för ändamålet. KI utgår ifrån att detta är ett årligt anslag, även om det inte tydligt framgår av betänkandet. KI vill påpeka att lärarutbyte är kostsamt och att fem miljoner för hela sektorn endast kommer att kunna omfatta ett mindre antal lärare.

7.5.4 Stärk forskningsfinansiering för utresande mobilitet och internationella samarbeten

KI tillstyrker förslaget om att forskningsfinansiärerna i samråd med lärosätena ser över formerna för stöd till internationell mobilitet och utvecklar dem också i förhållande till länder och regioner med stor forskningspotential men där samarbetet ännu inte är så omfattande. KI vill understryka vikten av att flexibla program utvecklas, där längre utlandsvistelser, ”sabbaticals”, kan vara ett alternativ, men också t.ex. ”International Virtual Communities” där lärare och forskare regelbundet möter varandra virtuellt. Det är dock viktigt att de satsningar som föreslås inte tränger undan andra angelägna satsningar på internationella samarbetsprojekt som finns hos forskningsfinansiärer idag, såsom VR, STINT, Formas, Vinnova m.fl.

7.6.1 Utveckla det nordiska och europeiska samarbetet

KI ställer sig bakom utredningens uppfattning att svenska aktörer behöver vara proaktiva för att driva utvecklingen inom EU och vidta åtgärder för att högre utbildning och forskning ska kunna dra nytta av de samsarbetsmöjligheter som finns. EU bidrar med ett betydande ekonomiskt stöd till Sveriges forsknings- och innovationskraft och stimulerar mobilitet för internationell rekrytering och forskarrörlighet. Om Sverige ska ta till vara alla möjligheter i det kommande ramprogrammet behöver Sverige en övergripande nationell strategi och ett program för ett ökat svenskt deltagande. KI ser med viss oro på att intresset för att koordinera stora komplexa samverkansprojekt minskar i Sverige. Hög risk finansiellt och legalt liksom en omfattande administration är några av de orsaker som kan nämnas. Det behövs aktiva prioriteringar avseende Sveriges deltagande, bl.a. nationell medfinansiering och stöd till koordinatörer av större internationella samverkansprojekt. En nationell strategi behövs också avseende ERC. Detta är särskilt viktigt för stödjande av banbrytande grundforskning i Sverige, ett område där det blivit allt svårare att hitta nationell finansiering, framförallt i den storleksordning som ges från ERC. Söktrycket är stort från hela Europa och det finns ett flertal länder och universitet som sedan tidigare framgångsrikt upprättat nationella incitamentsystem. Det händer också alltför ofta att ansökningar från Sverige bedöms med högsta betyg i utvärderingen, men sedan inte kan finansieras pga. budgetbegränsningar. KI ser därför mycket positivt på att det utvecklas alternativa nationella finansieringsinstrument, som exempelvis runners-up-programmet riktade till SME:s och Swedish Foundations Starting Grants-initiativet. Det behövs liknande nya satsningar riktade till flera av ERC programmen, exempelvis ”Consolidator grant”. Dessa satsningar ska inte ses som en ersättning för EU-finansiering utan som ett incitament på vägen mot den.

Utredningen pekar på behovet av att arbeta aktivt för att utveckla samarbetet inom bl.a. Europa och dra nytta av dess fördelar inte minst när det gäller utomeuropeiskt samarbete. KI menar att perspektivet måste vara att undvika eurocentrism och att relatera till världen utanför Europa på ett ansvarsfullt sätt. De pågående diskussionerna i Bryssel om ett European Universities Networks måste tas på allvar och i detta sam-

manhang vill KI framhålla vikten av att bygga på det som fungerar och att nya resurser riktas mot de akademiska miljöer som har ett starkt internationellt samarbete med högkvalitativ forskning och utbildning.

7.6.2 Etablera former för samarbete efter kapacitetsutveckling

KI tillstyrker förslaget att Regeringskansliet initierar en studie kring hur stödstruktur och finansiering skulle kunna byggas upp för samarbeten inom högre utbildning och forskning i länder där Sverige är på väg att eller har fasat ut utvecklingsarbete och där samarbete behöver bryggas över till nya former. KI instämmer i resonemanget om att värdefulla akademiska band har skapats under åren av biståndssamarbete och att det, när biståndet fasas ut, i många fall saknas finansiella medel för att upprätthålla de akademiska samarbetena. Samtidigt är forskningssamarbeten med dessa länder, s.k. bryggan-länder, kring de globala utmaningarna av stor vikt för Sverige och svenska forskare. Sverige och KI har satsat många år och stora resurser på samarbete och ser nu hur det utrymme och den goodwill som funnits tas över av andra länders aktörer. Uppbyggda relationer måste tas tillvara på ett strukturerat sätt och finansiella medel för samarbete med bryggan-länder frigöras.

7.6.3 Konsultera lärosäten och forskningsfinansiärer när nationella bilaterala avtal förhandlas

Regeringen har ingått ett antal nationella samarbetsavtal där utbildnings- och forskningssamarbete ibland nämns som en del i ett bredare samarbete och ibland är huvudsyftet. Dessa avtal har vanligtvis varit allmänt hållna och har inte haft någon plan för implementering. Med ett strategiskt förhållningssätt i samråd med utförarna, d.v.s. lärosäten och forskningsfinansiärer, med en inventering både avseende Sveriges och samarbetslandets behov, med tydliga mål och med finansiering från båda länderna kopplat till överenskommelserna, kan nationella bilaterala avtal bli ett bra stöd för lärosätenas internationella samarbete. Utredningen föreslår också att avtal med nationella stipendieorganisationer för stipendier för utbildning på alla tre utbildningsnivåer ska kunna tecknas på nationell nivå. KI stödjer detta förslag då villkoren genom att förhandlas nationellt ofta kan förbättras, det administrativa arbetet effektiviseras och stipendierna komma fler lärosäten till del.

7.6.4 Stärk omvärldsbevakning och omvärldsanalys

KI stödjer utredningens förslag om en gemensam bevakning och analys när det gäller omvärldsfaktorer för högre utbildning och forskning. Det bör dels gälla övergripande tendenser och trender, dels fördjupning i länder eller regioner när så efterfrågas. Behovet av kunskap om omvärlden är stort och nödvändigt för att lärosätena ska kunna ta väl underbyggda strategiska beslut och initiativ. Gemensamma professionella resurser för detta är välkommet. Redan idag förser STINT sektorn med vissa analyser, men detta arbete kan definitivt förstärkas, utvecklas och samordnas med andra aktörer, såsom t.ex. utlandsmyndigheter. Med detta sagt vill KI dock understryka att analyser på lärosätetsnivå även fortsättningsvis kommer att behöva genomföras.

2.7 Uppmärksamma svenska lärosätets roll i biståndspolitiska sammanhang

Ur utredningen: ”Trots att stöd till forskning i samarbetsländerna ges tydlig uppmärksamhet i policyramverket från 2016 och att regeringen i sin forskningsproposition betonar betydelsen av forskning för att hantera de globala hållbarhetsmålen,

nämnde regeringen inte vilken roll biståndet och forskningsbiståndet bör ha i forskningspropositionen. Detta tyder på ett avstånd mellan politikområdena. Dessutom, trots höga ambitioner om ökat samarbete med samarbetsländer inom forskning, har medlen som är tillgängliga för sådant samarbete minskat som andel i biståndsbudgeten.”

Trots ovanstående konstaterande saknas förslag till hur svensk forskning kan återta och förstärka sin position i biståndssammanhang. KI finner detta anmärkningsvärt. De globala utmaningarna som lyfts fram i Agenda 2030 talar tydligt om vikten av tillgång till nationella forskningsresurser också i låg- och medelinkomstländer (LMIC). En viktig orsak till fattigdom är brist på utbildad och specialiserad arbetskraft. Forskning och utbildning ger positiva effekter när det gäller minskning av fattigdom, mödra- och barndödlighet och för samhällsutveckling. Sverige och KI har en lång och framgångsrik tradition sedan 1970-talet att bidra till individuellt och institutionellt kapacitetsbyggande när det gäller högre utbildning och forskning i LMIC. Vid KI har uppemot ett hundratal doktorander utexaminerats, bland annat från Tanzania, Uganda, Vietnam, Iran, Sydafrika, Laos och Indien. Många av dessa är nu seniora forskare vid sina hemuniversitet och flera har mycket betydelsefulla positioner inom bl.a. hälsoministerier i sina hemländer och i globala institutioner såsom FN, WHO, UNAIDS, Världsbanken m.fl. På så vis kan de fortsätta att bidra till minskad fattigdom och förbättrad hälsovård samt långsiktigt kapacitetsbyggande.

De svenska anslagen för global hälsoforskning har minskat de senaste 5-7 åren. Detta har lett till att Sverige har tappat avsevärt i anseende som global aktör och även vad gäller möjligheter att forska inom global hälsa och att påverka vilken forskning som prioriteras jämfört med våra europeiska grannländer och inte minst USA. Detta är inte en väg framåt om Sverige vill vara med och påverka arbetet med Agenda 2030. Sverige måste investera i sitt eget kunskapsbyggande och sin egen forskningsbas och därmed värna om att ha en egen intellektuell och vetenskaplig stark röst i globala sammanhang, i synnerhet för Agenda 2030 och för att vårt stora bistånd ska användas klokt och framtidens utmaningar bemötas på ett optimalt sätt (t.ex. NCDs, antibiotikaresistens, klimathotens påverkan på hälsan, epidemier, infektionssjukdomars utbredning och bekämpning). Svenska forskare blir inte attraktiva som samarbetspartners och svensk forskning och innovationer riskerar att inte uppmärksammas och därför inte implementeras till sin fulla potential då man har svårt att bistå med tillräcklig egen finansiering i den utsträckning som andra länders forskare kan (t.ex. NIH, MRC, Cida, Norad mm). Ett land som vill vara med och påverka hälsa, fattigdom och forskningsutvecklingen på global nivå, måste också satsa på sin egen forskning inom de områden som är viktigast för de allra fattigaste: infektionssjukdomar (HIV, TB, malaria), sexuell och reproduktiv hälsa/mödrabarnhälsa m.fl. Man måste också arbeta med implementeringsforskning av existerande kunskap då det framförallt är där det brister pga. svaga hälsosystem och dålig styrning. Analyser av kostnadseffektiva smarta sätt att använda t.ex. mHealth för att hoppa över flera utvecklingssteg är viktigt.

Svenska forskare bör i mycket högre grad än idag inkluderas som rådgivare när bistånd fördelas. Ett sätt att vidmakthålla och stärka Sveriges roll och utvecklingsarbete vore att "embed research" i alla Sidas utvecklingsprogram resulterande både i

mer medel till forskning samt också bättre utvärderingar av svenska utvecklingsprojekt. En viss procentandel av alla biståndsprojekt bör avsättas för s.k. följeforskning så att biståndsinsatser utvärderas på ett vetenskapligt sätt.

7.7.2 Utveckla stöd för kapacitetsuppbyggnad inom högre utbildning i samarbetsländer

KI tillstyrker utredningens förslag att Sida får i uppdrag att tillsammans med lärosäten m.fl. utveckla hur ett svenskt stöd för kapacitetsutveckling kan utformas och länkas till svenska prioriteringar inom biståndet. KI har lång erfarenhet av kapacitetsuppbyggnad av forskarutbildning och har också tagit fram förslag för kapacitetsuppbyggnad på grundnivå och avancerad nivå i samarbete med bl.a. Makerere University i Uganda., förslag som inte tidigare passerat in i någon finansiärs uppdrag och direktiv. Utredningens förslag kan öppna upp för sådana insatser, liksom för fortsatt samarbete och utveckling inom utbildning där t.ex. stöd från Linnaeus-Palme programmet har upphört. KI ser mycket positivt på detta.

7.7.2 Samordna utbildning och forskning vid kapacitetsuppbyggnad i samarbetsländer

KI ställer sig bakom utredningens förslag att Sida får i uppdrag att i samarbete med lärosätena m.fl. skapa en tydligare helhet mellan utbildning och forskning inom biståndet riktat mot högskolesektorn i samarbetsländerna. KI har i alla år arbetat för att koppla student- och lärarutbytesavtal till lärosäten där KI också har betydande forskningssamarbete. Detta har varit en lyckad strategi framförallt i samarbete som är riktat mot LMIC. Synergierna i t.ex. samarbeten med Makerere-universitetet och Hanoi Medical University har varit stora och samarbetet fortsätter att utvecklas. Denna strategi har dock inte helt stöttats av Linnaeus-Palmeprogrammet som haft hållningen att många projekt med samma lärosäten och samverkan på olika nivåer inte varit ett argument för stöd, snarare tvärtom ska resurserna spridas så brett som möjligt. En annan utmaning när det gäller Linnaeus-Palmeprogrammet är långsiktigheten i projekten, då prioritering av länder kan variera mellan ansökningsomgångar. Detta kan då drabba pågående projekt som plötsligt står utan medel. Utredningens förslag om en ny inriktning för Sida-stödda program ger förhoppningar om att ett mer strategiskt samordnat synsätt införs; något KI ser mycket positivt på.

7.7.3 Se över förutsättningarna för lärosätena att stödja flyktingar och nyanlända

KI instämmer i utredningens förslag att regeringen behöver se över och klargöra förutsättningarna för flyktingar och nyanlända när det gäller bl.a. hur anslagsmedel kan användas, hur personer som inte är studenter kan delta i undervisning och andra aktiviteter. En annan anknytande fråga rör lärosätenas engagemang för utsatta akademiker i länder som gravt åsidosätter akademisk frihet. KI är, liksom flera andra svenska lärosäten, medlemmar i nätverket ”Scholars at Risk”. Syftet är att lärosätet ska kunna vara värd och erbjuda en temporär fristad för en hotad akademiker. En utmaning i detta sammanhang är att det i nuvarande regelverk är oklart om en anställningsprocess kan genomföras för en tillfällig anställning av en utländsk akademiker inom ramen för nätverket.

Vid KI ges kompletterande utbildningar inom ett antal yrkesexamina för personer med utländsk utbildning. KI samordnar även dessa utbildningar nationellt. Kompletterande utbildning är en mycket framgångsrik väg till etablering för nyanlända och

bidrar också till internationalisering på hemmaplan (IaH). En flaskhals är dock tillgången till verksamhetsförlagd utbildning, inom KI:s ansvarsområde likväl som nationellt. Med en större tillgång till platser inom den verksamhetsförlagda delen av utbildningen skulle den kompletterande utbildningen kunna bidra ytterligare till internationalisering och integrering.

7.8.1 Skapa en nationell struktur för att identifiera och lösa hinder

KI understryker behovet av att en obligatorisk aktörssamverkan på hög nivå är nödvändig för att komma tillrätta med många av de hinder som idag begränsar internationaliseringsarbetet. KI upplever att det idag ofta saknas samordning på nationell nivå när det gäller internationaliseringsfrågor. Detta leder till målkonflikter och också till att internationaliseringssträvanden motverkas. Det krävs både sakkunskap och exekutiv makt för att identifiera hinder, föreslå och genomföra lösningar. Representation från lärosätena i en sådan samverkansorganisation är av största vikt för förtroende och förankring.

7.8.2 Utveckla samordningen mellan Regeringskansliet och lärosätena

KI kan se värdet av att i särskild ordning utreda möjligheterna att etablera ett organ som kan samordna lärosätenas övergripande strategiska behov gällande internationella kontakter med Regeringskansliets behov av att samverka i internationella frågor med svenska lärosäten och forskningsfinansiärer. I ett eventuellt ställningstagande till en sådan verksamhet och var den skulle placeras: i en fristående organisation, inom en myndighet eller i Regeringskansliet, vill KI understryka vikten av att lärosätenas självständighet beaktas.

7.8.3 Stöd svenska lärosätens samarbete i länder där det bedöms önskvärt

Lärosätenas autonomi är viktig för den akademiska friheten och möjligheten för lärosätena att verka internationellt utifrån egna överväganden och behov behöver stärkas. Dock kan ett stöd från Regeringen behövas vid stora satsningar såsom t.ex. vid etableringar utomlands. Lärosätenas behov och möjligheter till internationellt samarbete ser olika ut och det som är ett högprioriterat land eller samarbetspartner för ett lärosäte kanske inte övervägs alls av ett annat. KI har utvecklat ett verktyg för att prioritera länder utifrån ett antal kriterier som är avgörande för KI:s internationella utbildnings- och forskningssamverkan. Med detta faktabaserade verktyg kan KI sedan fatta beslut om samarbete utifrån syftet i det enskilda fallet. KI har förståelse för att nationella resurser under perioder kan behöva fokuseras till vissa regioner eller länder, men vill i detta sammanhang understryka vikten av att sådana prioriteringar ska göras i mycket nära samverkan med universitet och högskolor. Se också kommentarer under rubrik 7.6.2 om samarbete med s.k. bryggan-länder samt rubrik 7.6.3 om nationella bilaterala avtal.

7.9 Genomför regelbundet utvärderingar

Utredningen föreslår en rad utvärderingar inom internationaliseringsområdet:

1. Utvärdering av myndigheternas och regeringens strategiska internationaliseringsarbete med utgångspunkt från den nationella strategin. Denna utvärdering ska ske efter fem resp. tio år.
2. Återkommande tematiska utvärderingar av lärosätenas internationalisering
3. Inom Universitetskanslersämbetets utvärderingar av utbildningar på samtliga examensnivåer

4. Av forskningsområden
5. I särskilda utvärderingar för att följa upp prioriterade områden, såsom t.ex. hantering av migrationsprocessen och hantering av bilaterala avtal.

KI stöder utredningens resonemang om betydelsen av att med noggrannhet utforma ett uppföljnings- och utvärderingssystem. Att utveckla utvärderingssystem med utvärderingsindikatorer redan från start är lika viktigt som att ta fram strategier.

7.9.6 Ta fram en mer heltäckande statistik

KI instämmer i behovet av en mer heltäckande statistik för att kunna följa olika aspekter av internationalisering av högre utbildning och forskning och stöder förslaget att ge SCB i samråd med ett antal nationella aktörer i uppdrag att göra en behovsanalys avseende statistikbehov. Registreringen av internationella aktiviteter i LADOK är en annan fråga som utredningen lyfter. Ett studieadministrativt system där även andra former av internationell aktivitet än formellt studentutbyte kan registreras skulle ge en mer korrekt bild av internationaliseringen på lärosätena. Det är därför önskvärt att LADOK anpassas så att detta blir möjligt.